

Зауваження і пропозиції громадських об'єднань угорської національної меншини (спільноти) до Додатку до листа Ради громадських об'єднань національних меншин (спільнот) при Державній службі України з етнополітики та свободи совісті на адресу Президента України від 27 грудня 2024 року.

№	Суть проблеми	Шляхи їх вирішення	Зауваження і пропозиції угорських організацій
1.	Системний діалог Ради з органами державної влади	Запровадити системний діалог з Радою громадських об'єднань національних меншин (спільнот) Президента України, Прем'єр-міністра України, Голови Верховної Ради України, профільних комітетів Парламенту, відповідних міністерств та відомств, а також органів влади на регіональному та місцевому рівнях	
2.	Залучення національних меншин (спільнот) до адвокації європейської та євроатлантичної інтеграції	Запровадити механізм і практику залучення Ради громадських об'єднань національних меншин (спільнот) та інших організацій національних меншин (спільнот) до візитів, зустрічей, передусім «материнськими» країнами, а також до міжнародних заходів у якості адвокатів у просуванні нашої держави на шляху до членства в ЄС та НАТО.	
3.	Системний діалог організацій національних меншин (спільнот) з регіональною владою	Запровадити у ОДА посади чи структурні підрозділи для взаємодії з об'єднаннями національних меншин (спільнот) з метою вирішення нагальних проблем, а також спільного вироблення стратегій, планів та ін.	Просимо забезпечити вільне використання мов під час парламентських та місцевих виборів, і референдумів скасування умовностей, щодо використання мови національної меншини в суспільному житті та забезпечити права на представництво в парламенті.
4.	Врегулювання законодавчої бази щодо освіти	1) Зміни до абзацу восьмого частини першої статті 32 Закону України «Про повну загальну середню освіту» (далі – Закон) щодо вимог до комунальних ліцеїв: «функціонування не менше двох класів за трьома профілями навчання на рівні профільної середньої освіти (протягом	

		<p>10-12 років навчання учнів), для закладів у сільській місцевості та закладів, де сформовано клас (класи) з навчанням мовою корінного народу чи національної меншини України (один) клас за двома профілями навчання».</p> <p>Забезпечити можливість (продовження) відповідно до абзацу п'ятого частини першої статті 12 Закону відкриття класів із навчанням мовою корінного народу чи національної меншини України старшій профільній школі за наявності достатньої кількості заяв батьків чи осіб, які досягли повноліття, що належать до відповідного Верховна Рада України Міністерство освіти та науки України корінного народу чи національної меншини України</p>	
5.	Врегулювання законодавчої бази щодо освіти	<p>Запровадити поряд з державною мовою використання мови національної меншини (спільноти) у внутрішній документації закладу освіти.</p> <p>Зобов'язати керівників освітнього закладу володіти мовою відповідної національної меншини. Керівників таких закладів освіти та дитячих садків призначати на посаду за умов складання іспиту з української мови на рівні B2.</p>	
6.	Врегулювання законодавчої бази щодо освіти	<p>Надати юридичне визначення терміну «освітнього процесу», а також забезпеченню використання мов національних меншин (спільнот) у позакласних заняттях, в інших сферах шкільного життя, наприклад, на зборах викладачів або/та батьків, на надписах, в розкладах занять тощо.</p>	<p>Прийняте законодавство врегулювало ситуацію учнів, що розпочали навчання до 2018 року, адже вони остаточно звільняються від дії Закону України «Про освіту» 2017 року. Законодавство також скасувало виражені у відсотках пропорції. На рівні загальної середньої освіти 3 предмети, на рівні гімназії 4 предмети повинні викладатись українською мовою, але закон дає право керівникам</p>

			<p>навчальних закладів запроваджувати додаткове обов'язкове викладання предметів українською мовою. Це створює правову невизначеність і може призвести до довільного збільшення кількості предметів, що вкладаються українською мовою. Просимо скасувати ці повноваження керівників навчальних закладів.</p> <p>Крім можливості використання мов національних меншин (спільнот) у всіх сферах шкільного життя, також необхідно забезпечити можливість використання національної символіки у цих сферах.</p>
7.	Врегулювання законодавчої бази щодо освіти	<p>Забезпечення рівного доступу ЗВО через дворівневий іспит ЗНО з української мови. Урахувати при розробці стандартів з української мови те, що українська мова для представників нацменшин є другою мовою, тому завдання НМТ/ЗНО з державної мови мають включати перевірку мовних компетентностей.</p> <p>Розширити права використання мов національних меншин (спільнот) в освітньому процесі на державні заклади вищої освіти, державної та приватної професійно-технічної й приватної фахової передвищої освіти.</p> <p>Забезпечити переклад предметів ЗНО або НМТ на постійній основі.</p> <p>Після розробки відповідного мовного стандарту мов національних</p>	

		<p>меншин (спільнот) України – які є офіційними мовами ЄС – включити до вибіркових предметів ЗНО та НМТ.</p> <p>Забезпечити право проходження ЄФВІ (єдиний фаховий вступний іспит) на другій (магістерський) рівень вищої освіти мовами національних меншин (спільнот).</p> <p>Забезпечити право проходження атестаційного іспиту на рівні професійно-технічної освіти мовами національних меншин (спільнот)</p>	
8.	Врегулювання законодавчої бази щодо освіти	<p>Внести до проектів змін до деяких законів України щодо впровадження профільної середньої освіти положення про збереження у кожній територіальній громаді (ОТГ), де компактно проживають представники національних меншин (зокрема, румунська та угорська) щонайменше одного академічного ліцею з повним навчальним процесом румунською / угорською мовою з 1 (одним) класом /до 25 учнів/ 2 профілі, а в сільській місцевості – зі структурою 1-11 класи.</p>	
9.	Забезпечення необхідного фінансування під час реформи профільної освіти	<p>Внести зміни до чинного законодавства з метою заохочення використання інвестиційних коштів для субсидіювання освітніх закладів, які будуть створені до 2027 року, з різних міжнародних програм і фондів, зокрема, із споріднених європейських країн.</p>	
10.	Врегулювання законодавчої бази щодо освіти	<p>Внести зміни до Типових навчальних програм з метою запровадження вивчення мови національної меншини як обов'язкового предмету у школах адміністративно-територіальних одиниць, де національні меншини (спільноти) становлять 10 і більше відсотків, і рідна мова не вивчається і не використовується у навчальному процесі.</p>	
11.	Забезпечення рівного доступу до вищої освіти представникам	<p>Забезпечити підтримку вищої освіти мовами національних меншин у державних закладах вищої освіти (Київ, Одеса, Чернівці, Ужгород).</p>	

	національних меншин (спільнот)		
12.	Використання державної мови представниками національних меншин (спільнот)	Переглянути та розширити права національних меншин (спільнот) у контактах з органами державної влади, місцевого самоврядування, в закладах охорони здоров'я, під час спортивних заходів, та в галузі туризму.	Просимо на законодавчому рівні повністю зняти мовні обмеження у відображенні топонімів та географічних назв мовою національної меншини, у контактах з органами державної влади та в закладах охорони здоров'я, під час спортивних заходів, в галузі туризму, а також щодо обов'язкового відображення інформації українською мовою або використання субтитрів при поширенні будь-якої публічної інформації (наприклад, у кіно, театрі, на плакатах, у рекламі).
13.	Врегулювання мовних прав в освітній галузі	Внесення змін до освітніх програм з метою створення нових класів із викладанням мовами етнічних меншин та збільшення кількості годин вивчення мов у вже існуючих школах, як мов країн-членів ЄС (грецької та ін.) так і мов інших меншин (гагаузької та ін.).	
14.	Національна єдність та злагода	Запровадити у закладах освіти навчальні програми курсу дисциплін про історію та культуру етнічних меншин (спільнот) України як невід'ємної частини загальноукраїнської історії та культури.	
15.	Засоби масової інформації та книговидавання	Запровадити програми державної підтримки друкованих видань (газет) та книговидавництва мовами національних меншин. Розширити підтримку створення контенту мовами національних меншин та корінних народів на платформах Суспільного мовника, забезпечивши різноманіття програм і форматів, що відображають їхню культуру, історію та сучасне життя.	

16.	Захист культурної спадщини національних меншин (спільнот)	Включення пам'яток культури національних меншин (спільнот) до Державного реєстру нерухомих пам'яток України. Запровадити механізми збереження та популяризації нематеріальної культурної спадщини національних меншин (спільнот), зокрема, традицій, обрядів, фольклору, мови, ремесл і гастрономічних традицій, шляхом їх внесення до Національного реєстру нематеріальної культурної спадщини.	
17.	Національна пам'ять	<p>Прийняття Постанови щодо засудження сталінського терору в 1935-1937, 1939, 1941-1956 роках проти представників національних меншин – німців, румунів, угорців та греків.</p> <p>Прийняття Постанови щодо визнання депортацій румунів України (1941 рік) та гагаузів України (депортації у періоди 1940, 1944 і 1949 років, а також Голодомор гагаузів 1946-47 років).</p> <p>Прийняття Постанови щодо визнання геноциду депортованих народів Криму (1941, 1943-1944 рік) - німців, болгар, вірмен та греків.</p> <p>Прийняття Постанови щодо визнання депортацією примусове переміщення з Криму християнських народів - греків, вірмен, грузин та волохів (1778 рік).</p>	<p>Кабінету Міністрів України ініціювати прийняття Верховною Радою України постанови щодо визнання та засудження репресій органів радянської військової адміністрації, здійснених проти угорців та німців Закарпаття під час Другої світової війни та у повоєнний час.</p> <p>Проекту постанови з цього питання за № 1655-VII від 02.09.2014 р. та № 2390а-VIII від 17.07.2015 були зареєстровані Верховної Ради України.</p>
18	Відновлення історичних назв населених пунктів	Прийняття Закону України щодо повернення історичних назв населених пунктів (змінених за часів Російської імперії чи СРСР), де компактно проживають представники національних меншин (зокрема, гагаузських сіл Одеської та Запорізької області).	
19.	Відновлення історичної справедливості	Внесення змін до Закону про корінні народи України із включенням до переліку корінних народів гагаузів. Визначити статусу автохтонного населення у місцях традиційного проживання національних меншин (спільнот) та надання можливості використовувати положення законів України про корінні народи	

20.	Національно-культурне самоврядування національних меншин (спільнот)	Визначити правовий статус та механізми діяльності національно-культурного самоврядування національних меншин (спільнот) та закріпити його окремим законом.	Поряд з відновленням інституції національно-культурної автономії слід створити механізми (законодавчі умови) представництва національних меншин (громад) у представницьких органах місцевого самоврядування та у Верховній раді України. Право національно-культурної автономії (самоврядування) національних меншин (спільнот) включатиме, зокрема і право вільного використання національної символіки та право вільного відзначення національних свят.
21.	Культура національних меншин (спільнот)	Визначити та затвердити календар національних свят національних меншин (спільнот). Створити окрему державну відзнаку для представників національних меншин (вручення присвятити до Дня міжнаціональної злагоди в Україні).	
22.	Розвиток громад	Внесення до Стратегії розвитку Одеської області на 2021 – 2027 роки пункту щодо вирішення проблем із постачанням питної води та газопостачання до сіл компактного проживання гагаузької меншини.	Розробити програму капітального ремонту автомобільних шляхів до населених пунктів проживання угорської національної меншини в Закарпатській області, та ремонту вулиць і влаштування тротуарів в цих населених пунктах.

23	Підтримка національних меншин (спільнот)	Розробити Ромську цільову державну програму.	
24.	Підтримка національних меншин (спільнот)	Створити у Києві Центр національних меншин (спільнот) та корінних народів України.	
25.	Підтримка національних меншин (спільнот)	Створити в областях будинки національних меншин (спільнот) та корінних народів України.	
26.	Підтримка національних меншин (спільнот)	Залучення Ради громадських об'єднань національних меншин (спільнот) до формування статті Державного бюджету «Загальнодержавні заходи у сферах культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики, міжнаціональних відносин, релігії та захисту прав національних меншин» у частині, що стосується національних меншин (спільнот).	
27.	Підтримка національних меншин (спільнот)	<p>Затвердження механізму бронювання військовозобов'язаних керівників провідних організацій національних меншин (спільнот) за погодженням з Державною службою України з етнополітики та свободи совісті.</p> <p>Затвердження механізму надання дозволу, за погодженням з Державною службою України з етнополітики та свободи совісті, на перетин державного кордону керівникам організацій національних меншин (спільнот) з метою:</p> <ul style="list-style-type: none"> - супроводу дітей військовослужбовців на оздоровлення в дитячі табори за кордоном; - лобіювання програм міжмуніципального співробітництва, заключення договорів побратимських відносин між містами; 	

		- участь у двосторонніх та багатосторонніх адвокаційних заходах за ініціативи Державної служби України з етнополітики та свободи совісті, Міністерства закордонних справ та Міністерства культури та стратегічних комунікацій України.	
Додаткові пропозиції щодо відновлення права національних меншин (спільнот) на вільне використання своєї рідної мови			
28.	Територіальною сферою застосування законодавства про використання мов є не "адміністративна одиниця", а "населений пункт" (що юридично не є адміністративною одиницею).		Просимо використовувати поняття «населений пункт» та «адміністративна одиниця» в якості територіальної сфери застосування.
29.	Наявність відповідної відсоткової кількості населення не дає автоматичного права на використання мови, потрібне ще прийняття відповідного рішення на місцях.		Прохання не пов'язувати застосування мовних прав з рішенням будь-якого органу (місцевої ради) за умови дотримання необхідного співвідношення чисельності населення, а забезпечити їх національній меншині відповідно закону (з урахуванням даних останнього перепису населення - наразі 2001 року).

30.	Умовою реалізації мовних прав національної меншини, що проживає на даній території "традиційно" (щонайменше 100 років) є принаймні 10% населення, а для «значної кількості» меншин - 15%.		Просимо у випадку «традиційно» (щонайменше 100 років) проживаючої національної меншини скасувати умову наявності 10% населення
------------	---	--	--